

Typering veehou der geeft inzicht

Weiden of opstallen is een keuze op basis van persoonlijke drijfveren

Niet economie, arbeid of maatschappelijke waarden, maar vooral persoonlijke drijfveren bepalen of een veehouder weidegang toepast.

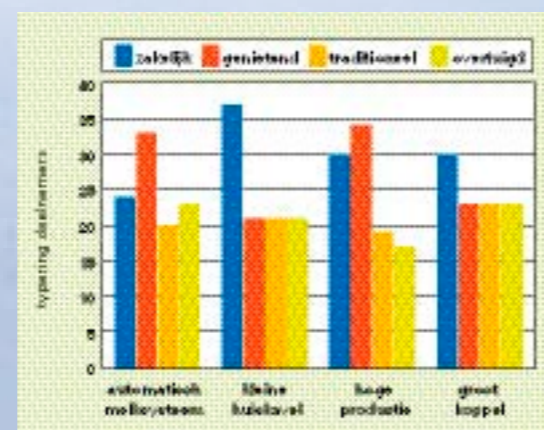
Binnen het project Koe & Wij zijn vier typen melkveehouders beschreven, wat inzicht biedt in persoonlijke motivaties.

Bijna alle melkveehouders vinden zich zakelijk, want dat is tegenwoordig hip. Veehouders voelen zich ondernemer en dan móet je zakelijk zijn', vertelt Frits van der Schans, senior projectleider bij het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM). 'Veelal blijken ze dit bij echt doorvragen helemaal niet te zijn.' Het is een van de constatering van CLM in een onderzoek binnen het project Koe & Wij, waarbij vier verschillende typen veehouders zijn omschreven. Het blijkt dat veehouders zijn in te delen in de zakelijke, de genietende, de traditionele en de overtuigende ondernemer.

Het tweejarige project Koe & Wij heeft tot doel veehouders bewust te laten kiezen voor weidegang of opstallen. In een vroeg stadium van het project is een aantal aspecten geformuleerd die meewegen in de beslissing om weidegang toe te passen. Arbeid, economie, maatschappelijke waarden en persoonlijke waarden blijken hierin bepalend te zijn. In een in 2006 gehouden onderzoek onder zeshonderd melkveehouders kwam naar voren dat persoonlijke waarden een heel belangrijke rol spelen bij de keuze voor beweiding. Die hangen als een soort paraplu boven de andere drie aspecten.

De rol van deze persoonlijke drijfveren was de aanleiding om verder onderzoek te doen. Binnen het project Koe & Wij is daartoe opdracht gegeven aan het CLM. Het CLM heeft met 25 melkveehouders, geselecteerd uit de groep van zeshonderd, een uitgebreid interview gehouden. Van deze 25 melkveehouders houden

Figuur 1 – Typering deelnemers Koe & Wij

tien veehouders de koeien binnen en de overige vijftien passen weidegang toe. De interviews zijn uitgewerkt en binnen de uitwerkingen is gezocht naar gemeenschappelijke uitspraken en persoonlijke waarden. Na veel rubriceren is het CLM gekomen tot het formuleren van vier verschillende typen veehouders (zie kader 'De vier typen melkveehouders').

Spiegel voorhouden

'Het is een behoorlijke zoektocht geweest om te komen tot de concrete formulering van de vier verschillende typen', vertelt Frits van der Schans. 'Veehouders praten niet graag over hun persoonlijke drijfveren, hebben er zelf veelal geen zicht op en weten ook niet altijd waar ze wat dat betreft staan. Er zijn daarbij grote verschillen tussen ondernemers, die pas echt boven tafel komen op het moment dat je ze ondervraagt. Dit was een echt sociaal-wetenschappelijk onderzoek. We willen met de resultaten veehouders een spiegel

De vier typen melkveehouders

Op basis van 25 interviews gehouden door het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM), is er een beschrijving gemaakt van vier verschillende typen melkveehouders. De karakterschetsen zoals hieronder omschreven zijn extremen. In de praktijk zullen de typen vaak in iets minder extreme mate voorkomen en is overlap van typen binnen één veehouder mogelijk.

– De zakelijke melkveehouder

De zakelijke melkveehouder houdt rekening met de maatschappij vanuit zakelijke overwegingen. Hij is bereid aanpassingen te doen als de markt ervoor betaalt. Hij vindt zichzelf meer ondernemer dan boer. De afweging om de koeien al dan niet te laten weiden is doorgaans een economische. De koeien opstallen is voor de zakelijke ondernemer zeker een optie. Beslissingen worden genomen op basis van cijfers, niet op gevoel.

– De genietende melkveehouder

De genietende melkveehouder redeneert vooral vanuit zichzelf. De besluiten die hij neemt, moeten vooral passen bij datgene waar hij plezier in heeft. Ook aspecten van buiten het bedrijf, zoals de maatschappij, spelen een rol. De genietende melkveehouder is meer boer dan ondernemer. Hij vindt arbeidsvreugde belangrijker dan een hoog inkomen. De afweging om de koeien al dan niet te laten weiden komt voort uit niet-economische afwegingen zoals genieten van koeien in de wei of juist meer van het gemak van koeien op stal.

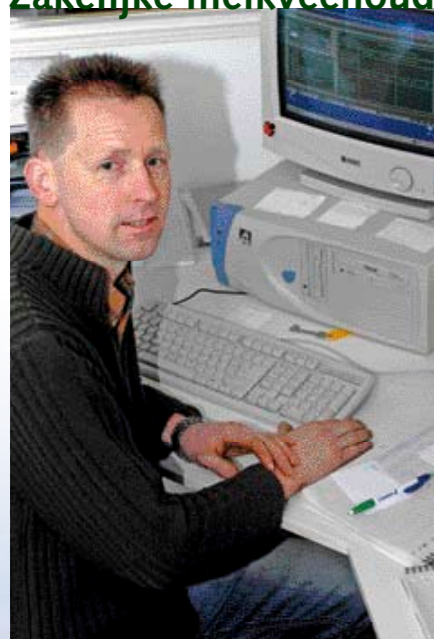
– De traditionele melkveehouder

De traditionele melkveehouder is gericht op het in stand houden van het bedrijf zonder echt grote wijzigingen door te voeren. Hij zet de bedrijfsvoering na overname van zijn ouders op dezelfde manier voort en is sterk gebonden aan een vaste plek of omgeving. Hij laat zich met name leiden door gewoonte, intuïtie en praktijkverhalen. De afweging om de koeien al dan niet te weiden is doorgaans een economische en arbeidstechnische. De ondernemer is gevoelig voor de mening van adviseurs en burens.

– De overtuigende melkveehouder

De overtuigende melkveehouder maakt zijn keuzen vanuit een bepaalde overtuiging. Dat kan een religieuze overtuiging zijn, maar ook een ervaring vanuit het verleden of een overtuiging gerelateerd aan de opvoeding. Arbeidsvreugde staat boven een hoog inkomen, maar normen en waarden staan helemaal bovenaan. Welzijn en gezondheid van het dier zijn voor deze veehouder belangrijker dan productie. Opvallend is dat opstallen voor dit type melkveehouder vanwege persoonlijke overtuiging over het algemeen eigenlijk geen optie is.

Zakelijke melkveehouder: Gerrit-Jan Nijland te Bruchterveld

‘De goedkoopste manier om koeien te voeren is door ze het gras zelf uit de wei te laten halen’, stelt Gerrit-Jan Nijland uit Bruchterveld. In maatschap met zijn vrouw melkt hij met 125 koeien een quotum vol van 1,1 miljoen liter melk.

De veehouder combineert robotmelken met beperkte weidegang. ‘Binnen het project Koe & Wij hebben we uitgerekend hoe groot het financiële voordeel van weidegang is. Bij een opname van ongeveer vijf tot zes kilogram droge stof weidegras bedragen de kosten 1,5 tot 2 eurocent per liter melk minder dan bij niet weiden. Hierin hebben we de lagere mechanisatie- en loonwerkkosten meegenomen omdat er minder gras inge-

kuild en minder mest uitgereden hoeft te worden. Met weidegang kunnen we ook krachtvoer besparen doordat de koeien in de wei gras opnemen van ongeveer 1000 vcm, terwijl kuilgras rond de 900 vcm bevat. In de financiële berekening hebben we ook de afschrijving van de drinkwatervoorziening en de beweidingsbox die het koeverkeer regelt, meegenomen.’

‘Ondanks het melken met de robots hebben wij vanuit de economische berekening heel bewust de keuze gemaakt voor weiden’, verklaart Nijland. ‘Daarnaast zien we ook het maatschappelijk belang van weiden in. We moeten geen intensieve veehouderij worden.’

voor kunnen houden. Bij alle vier de typen is overigens zowel weiden als opstallen mogelijk. De keuze is dan alleen op verschillende motivaties en drijfveren gebaseerd.’

Het CLM heeft op basis van de typebeschrijving een test voor veehouders ontwikkeld waarmee duidelijk wordt tot welk type ze behoren. Alle deelnemers aan het project Koe & Wij hebben de test ingevuld. Na verwerking van de gegevens is gebleken dat binnen de verschillende groepen (automatisch melksysteem, kleine huiskavel, hoge productie en groot koppel) alle typen voorkomen (zie figuur 1). ‘Binnen elke groep is er wel een be-

paald type dat eruitspringt. Neem bijvoorbeeld de groep hoge productie. Die blijkt voor een groot gedeelte te bestaan uit genietters en zakelijke veehouders’, vertelt Van der Schans. ‘Een hoge melkproductie streef je na omdat je het leuk vindt en omdat je verwacht dat het geld oplevert. De overtuigde en traditionele veehouders stellen een hoge productie daarom minder snel tot hun doel.’

‘Binnen de groep kleine huiskavel springt het type zakelijke veehouder eruit. Deze ondernemers hebben vaak een intensief bedrijf, waardoor ze veel meer cijfermatig bezig zijn met het rendement van bijvoorbeeld de voerinput. Dat is kenmer-

kend voor een zakelijke veehouder. Veel melkveehouders met een automatisch melksysteem hebben dit om sociale redenen. Dat in deze groep veel genietters voorkomen, was geen verrassing.’

Nuttig voor boer en adviseur

‘Met de resultaten van dit onderzoek kunnen we veehouders hun eigen drijfveren laten ontdekken. Ze krijgen zicht op hun persoonlijke ambities en komen te weten welke afwegingen voor hen uiteindelijk belangrijk zijn voor het nemen van een bedrijfsbeslissing. Dit is van wezenlijk belang om ervoor te zorgen dat een bedrijf in ontwikkeling ook in de toe-

Genietende veehouder: Johan van der Wijst te Boerdonk

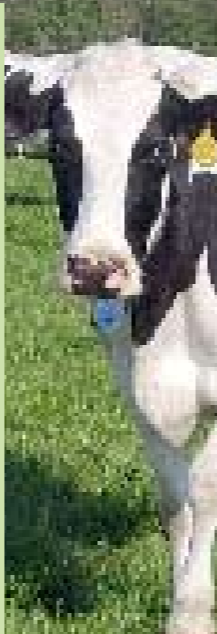

‘Wij zijn geen boeren die direct aan geld denken. Een weidend koppel koeien geeft ons daarentegen juist een enorme kick.’ Johan van der Wijst zet gedreven uiteen wat hem boeit en waarvan hij geniet. Samen met zijn zoon runt hij een melkveebedrijf in Boerdonk met een omvang van 110 mrij-koeien, acht ton melkquotum en 51 hectare grond. De koeien lopen in de zomerperiode dag en nacht buiten.

‘Wij zouden geen koeien kunnen houden als weidegang niet mogelijk is. Wanneer de koeien in een lange rij richting huis komen of richting de wei gaan, zie je regelmatig auto's stoppen en soms foto's maken. Ook wij kunnen daar erg van genieten. Roodbonte koeien kleuren

in de wei bovendien nog mooier dan zwartbonten. Wij zijn trots op onze duurzame en moderne mrij-koeien. Wij genieten van het werken in de buitenlucht en de geboorte van een kalf. Misschien genieten we daar toch wel meer van dan andere veehouders. Onze boerderij is voor ons een bedrijfsmatige hobby.’

Van der Wijst geeft aan geld duidelijk niet het belangrijkste te vinden. ‘Als wij iedereen op tijd kunnen betalen en kunnen investeren als dat nodig is, dan zijn wij tevreden en geeft dat ons een goed gevoel. Voor ons is er ook meer dan alleen maar werk. Ik heb bijvoorbeeld tot mijn vijftigste gevoetbald.’

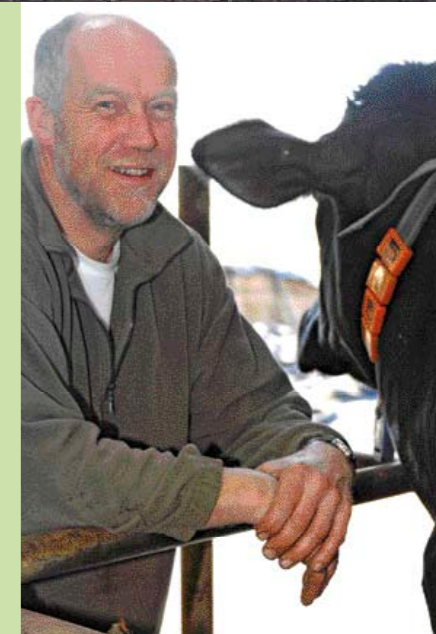

Overtuigde veehouder: Arie Aanen te Hoornaar

‘Als koeien niet meer naar buiten kunnen of mogen, ben ik zeer waarschijnlijk geen boer meer.’ Arie Aanen uit Hoornaar twijfelt nauwelijks bij deze uitspraak en hecht veel waarde aan het nut van weidegang. ‘Ik vind dat koeien naar buiten moeten. Ze horen bij de aankleding van het landschap. Daarnaast is het voor de koeien nergens beter dan in de wei, mits de weersomstandigheden goed zijn natuurlijk.’ Aanen weidt de 65-koppige veestapel gedurende de zomerperiode op de veertig hectare tellende huiskavel. ‘Ik snap best dat voor groter wordende bedrijven weiden steeds moeilijker wordt. Daarom kies ik er bewust voor om met het bedrijf niet veel groter te worden

en relatief extensief te blijven. Ik wil boer zijn zoals ik nu ben; niet de hele dag in de stal of de hele dag op de trekker, het is de veelzijdigheid van het werk die mij boeit.’ Voor Aanen is het geen discussie dat zijn koeien naar buiten gaan.

‘Het is mijn overtuiging dat koeien ook in de toekomst in de wei moeten lopen. Dat hoort gewoon bij Nederland. We hebben hier geen natuurlandschap, maar wel een cultuurlandschap. Bij Nederland hoort het fraaie uitzicht op een landschap met koeien. Daarom ben ik ook koeienboer en heb ik geen intensieve veehouderij. Daarbij denk ik dat weidegang, zeker in onze situatie, niet economisch nadelig is.’

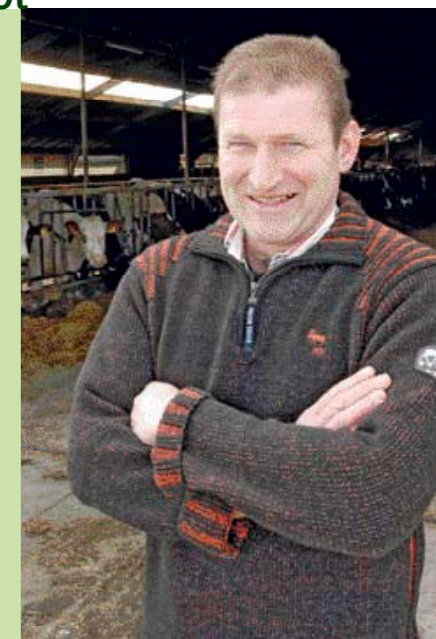
‘Bij een ongewijzigde bedrijfssituatie en handhaving van de technische resultaten blijven wij weiden’, verklaart Ben Nijhof zijn bedrijfskeuze. ‘We hebben altijd weidegang toegepast en willen dat ook graag blijven doen. Het is gezond voor de koe en mooi in het landschap.’

Ben Nijhof heeft in Schuinesloot samen met zijn broer 150 melkkoeien. Met deze koeien wordt een quotum van 1,25 miljoen liter melk volgemolken. De koeien lopen in de zomer alleen overdag buiten op de 37 hectare tellende huiskavel. ‘Met dit aantal koeien kunnen we nog prima weiden. Groeien we ooit verder naar bijvoorbeeld tweehonderd koeien, dan kan het

moeilijk worden, maar zolang het lukt, blijven wij zeker weiden. Wij genieten van weidegang en het grazen van de koeien.’

‘Daarnaast zien wij het belang van weidegang in. Als alle veeboeren de koeien in de stal houden, krijgen wij hetzelfde imago als de varkens- en pluimveesector. Boeren die weidegang toepassen, mogen hiervoor best een financiële vergoeding krijgen, want ze poetsen het imago van de veehouders op’, stelt Nijhof.

‘Wij denken dat bij weidegang de opbrengst van het land zeker niet minder is en dat weiden goed is voor de grond. Het saldo van weidende veehouders is zeker niet lager.’

ken om hun zwakkere kanten te ondersteunen. Zo kan een zakelijke adviseur heel goed een genietende melkveehouder ondersteunen bij zakelijke transacties als de bouw van een stal of aankoop van grond.’

‘Deze typering geeft ook handvatten voor partijen die veehouders willen ondersteunen bij hun keuze. Aan de hand van de typebeschrijvingen kunnen adviseurs hun klanten met de juiste argumenten en instrumenten adviseren. Hiermee is de beschrijving dus ook nuttig voor adviseurs.’

Florus Pellikaan